

KAFA I CIGARETE

*Šuma je divna, duboka, hladna,
al' obećanog duša je gladna:
da pređe put pre usnuća,
da pređe put pre usnuća.¹*

Robert Frost

Jedan

Leti je svakog dana dole kod jezerceta. Sedi na kineskom mostu koji vodi do malog ostrva, ispod njega lokvanji i močvarni ljiljani; ponekad ugleda šarane, deverike, linjake. Vilini konjici sa svojim ogromnim mrežastim očima stoje ispred njega u vazduhu. Lovački psi škljocnu zubima, ali ih svaki put omaše. Vilini konjici mogu da čaraju, kaže njegov otac, ali su to toliko majušna čuda da ljudskim očima ostaju nevidljiva. Tek iza starih kestenova i kamenog zida parka počinje drugi svet. Srećno detinjstvo ne postoji, stvari su suviše komplikovane, ali će se kasnije uvek sećati tadašnje usporenosti.

Porodica nikad ne ide na odmor. Vrhunac godine su božićni praznici, sa svojim dugim pretprazničnim ritualima, lov na lisice sa konjima i psima u leto i velike hajke u jesen, kada goniči u unutrašnjem dvorištu lovačke kuće jedu gulaš i piju pivo i rakiju travaricu.

Ponekad rodbina dolazi u posetu. Jedna tetka miriše na narcise, druga na znoj i lavandu. Glade ga svojim staračkim šakama po kosi, on mora da se nakloni i poljubi im ruku. Ne voli kada ga dodiruju i ne želi da bude tu dok se vode razgovori.

Malo pre desetog rođendana dolazi u jezuitski internat. Mesto počiva u jednoj mračnoj, uskoj dolini Švarcvalda, šest meseci zima, prvi veći grad je veoma daleko. Vozač ga odvodi od njegove kuće, od nameštaja u kineskom stilu,² oslikanih svilenih tapeta i zavesa sa šarenim papagajima. Voze se kroz sela i puste predele, pored jezerâ i najzad podno i sve dublje kroz Švarcvald. Kada stignu, potresen je džinovskim kupolama katedrale, baroknim zgradama i crnim mantijama fratara. Njegov krevet se nalazi u spavaonici sa trideset drugih kreveta, u kupaonici umivaonici stoje na zidu nanizani jedan pored drugog, ima samo

¹ Prepev pesme Roberta Frosta „Stopping by Woods on a Snowy Evening“ („Predah u šumi večeri snežne“) Danijele Marković. (Prim. prev.)

² *Die Chinoiserien* – stilski pravac popularan najpre u Francuskoj, a zatim i u velikom delu Zapadne Evrope u 18. veku, čija su glavna odlika bila predmeti, posuđe i nameštaj sa kineskim motivima. (Prim. prev.)

hladne vode. Prve noći misli, uskoro će se svetlo ponovo upaliti i neko će reći: „Bio si hrabar, sad je gotovo, smeš ponovo kući.“

Navikava se na internat, kao što se deca na skoro sve naviknu. Ali veruje da ne pripada tu, nešto nedostaje, nešto ne ume da imenuje. Zeleno i tamnozeleno njegovog predašnjeg sveta postepeno iščezava, boje u njegovoj glavi se menjaju. Još uvek ne zna da njegov mozak „pogrešno“ povezuje opažaje jedan s drugim. Slova, mirise i ljude „vidi“ kao boje. Misli da i druga deca vide isto, reč „sinestezija“ naučiće tek mnogo kasnije. Jednom pokazuje svešteniku koji mu predaje nemački pesme koje piše o tim bojama. Starac zove njegovu majku, dečak je „u opasnosti“, kaže. Nema posledica. Kada pesme dobije natrag, samo su crvenom označene pravopisne greške.

Otac mu umire kada mu je petnaest godina. Nije ga video već godinama, roditelji su se rano razveli. Otac mu je slao razglednice u internat, ulični prizori iz Lugana, Pariza i Lisabona. Jednom je stigla razglednica iz Manile, ispred bele predsedničke palate³ stajao je čovek u svetlom lanenom odelu. Zamišljao je da njegov otac izgleda kao taj čovek.

Upravnik internata daje mu novac za voznu kartu do kuće. Ne nosi kofer, jer mu ne pada na pamet ništa što bi mogao da spakuje. Nosi sa sobom samo jednu knjigu, obeleživač između stranica je razglednica iz Manile. Tokom putovanja pokušava da upamti svaku železničku stanicu, svako drvo ispod prozora, svakog čoveka u njegovom kupeu. Siguran je da će se sve rasuti ako ga se on ne bude više sećao.

Na sahranu odlazi sam, vozač porodice dovozi ga do kapele u Minhenu. Sluša govore o neobičnom strancu, njegovim alkoholičarskim ispadima, njegovom šarmu i njegovim neuspesima. Ne poznaje njegovu novu ženu u prvom redu. Ona nosi duge crne rukavice od čipke, ispod vela vidi samo njen crveni karmin. Kraj kovčega stoji velika fotografija, ali čovek na njoj ne izgleda kao njegov otac. Stric koga je video samo dvaput u životu uzima ga u zagrljaj, ljubi ga u čelo i kaže, neka je „blagosloven“. Neprijatno mu je, ali se smeška i pristojno odgovara. Kasnije, na putu do groblja, sunce se presijava na poliranom drvetu mrtvačkog kovčega. Zemlja koju baca u grob vlažna je od kiše koja je padala prethodne noći, lepi mu se za šaku, ali nema maramicu da je obriše.

Nekoliko nedelja kasnije počinje jesenji raspust. Sedi u predvorju kuće, pored kamina, ispred njega leže oba psa, Šekspir i Viski. Odjednom sve zvuke čuje podjednako glasno, udaljene glasove njegove babe i njene kućne pomoćnice, gume automobila koji vozač okreće ispred kuće, kucanje zidnog sata. Svaki detalj vidi suviše jasno, uljani sjaj u njegovoj šolji čaja, vlakna svetlozelene sofe, prašinu na suncu. Obuzima ga strah, minutima nije u stanju da se pomeri.

Kada mu se disanje ponovo umiri, penje se u biblioteku. Traži tekst koji je jednom pročitao. Dvadesetog novembra 1811. Hajnrih fon Klajst putovao je sa prijateljicom bolesnom

³ Palata Malahanja (španski *Malacañang*), koja se nalazi u San Miguelu, u Manili, i služi kao predsednička rezidencija; pojam *Malacañang* često se koristi kao metonimija za predsednika i njegove savetnike. (Prim. prev.)

od raka na malo jezero Van, oboje hoće da umru. Prenoćili su u običnoj gostionici, pišući oproštajna pisma do ranog jutra. Klajstovo pismo polusestri završava se redom sa datumom: „Štimings kod Potsdama, jutro moje smrti“. Sledećeg dana po podne naručuju kafu i da im se stolice iznesu napolje. Klajst puca prijateljici u grudi, a sebi u usta, zna da je uspavljivanje suviše nesigurno. „Zadovoljan je i vedar“, napisao je kratko pre toga.

Čeka da svi odu na spavanje, zatim odlazi do bara, seda u fotelju i pije sistematično u malim gutljajima preostalu polovinu flaše viskija. Kada pokuša da ustane, saplete se, kristalne flaše padaju na pod. Ukočeno gleda kako se tamna fleka širi. U podrumu otvara ormar s oružjem, uzima lovačku pušku i izlazi iz kuće, ostavljajući otvorena vrata za sobom. Odlazi do bresta koji je njegov otac posadio kada se on rodio, seda na zemlju i naslanja se leđima na glatko stablo. Odavde u jutarnjoj svetlosti vidi staru kuću sa spoljnim stepeništem i belim stubovima, trava u rondelu je sveže pokošena, miriše na travu i kišu. Otac je rekao da je ispod bresta tada ostavio komad afričkog zlatnog nakita, što će mu doneti sreću. Stavija crnu cev oružja u usta, čudno je hladna na jeziku. Onda povlači obarač.

Sledećeg jutra baštovani ga nalaze u sopstvenoj povrački, sa lovačkom puškom u ruci. Bio je toliko pijan da je zaboravio da ubaci municiju. Ne priča ni sa kim o ovoj noći, u kojoj je video samog sebe.

S osamnaest godina prvi put putuje sa devojkom na odmor. Radio je četiri nedelje na pokretnoj traci jedne fabrike da bi zaradio za putovanje. Lete na Krit i voze se starim autobusom tri sata preko brda, sve užim serpentinama, onda dalje do najjužnijeg kraja ostrva. Unajmljuju sobu u jednom pansionu, belo fugovani drveni podovi, bela posteljina. Pod prozorom je Libijsko more. U selu ima svega nekoliko kuća i mali supermarket sa voćem, povrćem, sirom i hlebom. Vlasnica svaki dan pravi naizmenično vanilice ili slane raviole, na tome žive. Provode dane na plaži, tiho je.

U nekom trenutku ona hoće da sazna zašto je on takav kakav je. Kako bi mogao vedar čovek da pojmi tamu?, misli on. Pokušava da objasni rečima lekara, ona sluša i klima glavom. Depresija nije obična tuga, kaže on, ona je nešto sasvim drugo. Zna da ona to neće razumeti.

U sobi njena haljina visi preko naslona stolice. Ona stoji u kupatilu, njeno sitno telo pred zamagljenim ogledalom. On leži na krevetu i gleda je. Vazduh je vlažan i topao. Svet oko njega teče bez otpora, nema više oštrih ivica, boje se razlivaju, sam je. Sa tavanice počinje da kaplje ulje na njegovo čelo, lije u mlazevima niz belo okrečene zidove, preliva se preko drvenog poda, kreveta, čaršava, sve je glatko i gubi svoju strukturu. Soba je puna, ulje mu zapljuskuje lice, uši i usta, slepljuje mu oči. Udiše ga, ogluvi, a onda je i on sâm plavo-crno ulje.

Kasnije leže znojavi i iscrpljeni na krevetu. Kada ona zaspi, on je posmatra. Poljubi joj grudi, navlači joj čaršav preko tela i seda na balkon. More je crno i tuđe. Ne seća se da li joj je sve ovo stvarno ispričao. I tada shvata da je pred njim još šezdeset ovakvih godina.

(S nemačkog prevela Jelena Todorović Lazić)